

**Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén:
Mot en modernare och mer europeisk ram för upphovsrätten**

[COM(2015) 626 final]

(2016/C 264/06)

Föredragande: Denis MEYNENT

Den 22 december 2015 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Mot en modernare och mer europeisk ram för upphovsrätten

[COM(2015) 626 final].

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 13 april 2016.

Vid sin 516:e plenarsession den 27 och 28 april 2016 (sammanträdet den 27 april) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 216 röster för, 3 röster emot och 10 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK beklagar att kommissionen i det aktuella meddelandet inte lägger mer konkreta förslag utan nöjer sig med att räkna upp olika utvecklingsvägar utan att ta ställning, vilket gör det svårare att föra en väl strukturerad debatt.

1.2 Upphovsrätt är ett viktigt instrument för att garantera skydd och rättvis ersättning till upphovsmän och deltagare i spridningen av verk och framföranden i sammankopplade digitala nät.

1.3 Kommittén efterlyser en snabb ratificering av Marrakechfördraget. Undantagen när det gäller utbildning, vetenskaplig forskning och kunskapsutbyte bör också prioriteras. Kommittén förespråkar också digitalisering av anonyma verk.

1.4 EESK anser att det är möjligt och önskvärt att skapa enighet inom EU när det gäller privatkopiering. En betydande andel av intäkterna från ersättningen för privatkopiering bör rimligtvis gå till t.ex. finansiering av skapande verksamhet och främjande av kulturell mångfald samt till allmännyttiga ändamål inom utbildning och forskning.

1.5 EESK förordar inrättandet av en rättslig ram som främjar såväl skapandet av upphovsrättsligt skyddade verk som nya licensieringsformer och nya affärsmodeller på inre marknaden samtidigt som man bevarar upphovsmäns avtalsfrihet och rätt att fullt ut njuta frukten av sitt arbete.

1.6 EESK anser att förordningen är det bästa verktyget för att utveckla den digitala inre marknaden. Man behöver också konsolidera den befintliga lagstiftningen.

1.7 EESK vill uppmuntra kommissionen att genomföra studier och ingående undersökningar om affärsmodeller som bygger på fria licenser, om deras nuvarande och potentiella ekonomiska betydelse, om de inkomster och sysselsättnings-tillfällen som de skulle kunna skapa på olika områden, samt om eventuella rättsliga förslag som skulle vara relevanta om man vill främja dem och se till att de kan utnyttjas.

1.8 EESK anser att Europas kulturella mångfald utgör kärnan i den europeiska identiteten och att den bör uppmuntras och främjas i medlemsstaterna.

1.9 I kampen mot missbruk av upphovsrätten bör man främst arbeta för att eliminera och att bestraffa överträdelser i kommersiell skala. För detta krävs samarbete och utbyte av information mellan brottsbekämpande och rättsliga myndigheter i medlemsstaterna.

1.10 Man bör ta itu med problemet med värdeöverföring i internetmiljön, som för närvarande gynnar självutnämnda mellanhänder som inte begär samtycke från eller ger ersättning till upphovsmännen.

2. Kommissionens förslag

2.1 Syftet med handlingsplanen är att modernisera EU:s upphovsrättslagstiftning. I meddelandet beskriver kommissionen de viktigaste faktorerna när det gäller att genomföra strategin för den digitala inre marknaden: Ökad tillgång till innehåll i hela EU, fastställa undantag i fråga om upphovsrätten, skapa en rättvisare marknad och bekämpa kommersiell piratkopiering samtidigt som man på lång sikt harmoniserar upphovsrätten.

2.2 I meddelandet föreslås bl.a. en förordning om säkerställande av gränsöverskridande portabilitet för innehållstjänster online⁽¹⁾, en ny rättighet för de europeiska konsumenterna som skulle genomföras år 2017, samma år som roamingavgifterna ska avskaffas inom EU.

3. Inledning

3.1 Den digitala dataöverföringen mellan EU-medlemsstaterna är mycket begränsad (4 % av den totala trafiken) eftersom de flesta digitala tjänster finns i Förenta staterna och resten utgörs av trafik inom landet. Den digitala inre marknaden är i nuläget mycket underutvecklad. Hindren kvarstår, och hämmar framför allt kulturutbytet för många europeiska språkliga minoriteter som befinner sig på vardera sidan av många nationsgränser.

3.2 I sitt program "En ny start för EU"⁽²⁾ har kommissionens ordförande gett hög prioritet åt skapandet av en sammankopplad storskalig digital inre marknad för alla EU:s länder utan nationell diskriminering.

3.3 Upphovsrätten är skapandets rättsliga pelare och grunden för ersättningen till upphovsmän, uttolkare och andra rättighetsinnehavare samt, rent generellt, för det ekosystem som den kulturella och kreativa verksamheten eller branschen utgör. Upphovsrätten är en nationell rätt som skiljer sig åt mellan medlemsstater. Överallt tillerkänner denna rätt exklusiva och väsentliga rättigheter till rättighetsinnehavarna, som får ersättning inte bara från licensiering utan också som en följd av möjligheten att verket skulle kunna kopieras på andra medier eller överlämnas till tredje part av en licensinnehavare, utan krav på att kunna visa att en kopia verkligen har gjorts (avgift för privat kopiering och beskattning av tomma medier som skulle kunna användas för olagliga kopior). Vissa gärningar betraktas som t.o.m. som brott i vissa länder även om användarna har varit i god tro, medan sådana handlingar är tillåtna i andra länder.

3.4 Undantagen från och begränsningarna av upphovsrätten är minimala i alla medlemsstater. Upphovsrätten utformades för en tid då man tryckte på papper och för den tidens teknik, i första hand för bokutgivning och därefter för utgivning av tidningar och tidskrifter och notblad. Upphovsrätten är därför inte helt anpassad för det digitala samhället och sammankopplade bredbandsnätverk som ständigt utvecklas, utan behöver förtydligas. På andra områden, t.ex. i fråga om nya sätt att få tillgång till musik och audiovisuella verk, har det blivit mer komplext att förvalta upphovsrätten på grund av fragmenteringen av repertoaren, en fråga som bör lösas genom det nya direktivet om kollektiv förvaltning av upphovsrätt⁽³⁾. Från vaxskivan till dvd:n förändrades inte särskilt mycket, särskilt inte i fråga om distribution eller utlåning av verk. Ny teknik innebar ett paradigmskifte, och nästan alla försäljningsställen för grammofonskivor och dvd-skivor har försvunnit och ersatts av nya distributionsätt eller digitala lån online. Samma sak gäller för film, tv och alla konstformer som kan göras tillgängliga online.

3.5 Eftersom den tillämpliga lagstiftningen inte har förändrats i någon större utsträckning försvåras möjligheterna att till fullo utnyttja alla de chanser som digitaliseringen av immateriella verk innebär, liksom distributionen av dem via internet, som utvecklas snabbt och blir alltmer global.

⁽¹⁾ COM(2015) 627 final. (se sid. 86 i detta nummer av EUT).

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/priorities/publications/president-junckers-political-guidelines_sv

⁽³⁾ EUT L 84, 20.3.2014, s. 72, och EUT C 44, 15.2.2013, s. 104.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK beklagar att kommissionen i det aktuella meddelandet inte lägger mer konkreta förslag utan nöjer sig med att räkna upp olika utvecklingsvägar utan att ta ställning, vilket gör det svårare att föra en väl strukturerad debatt.

4.2 I sitt yttrande av den 26 oktober 2006⁽⁴⁾ uppmanade kommittén kommissionen att lägga fram förslag för att främja och skydda kostnadsfria licenser, t.ex. LGPL för teknisk dokumentation och "Creative Commons"-licensen för böcker och konstnärliga verk. Trots frågans betydelse – de allra flesta servrar och serverparker i världen omfattas av fria licenser, t.ex. Debian eller GPL för GNU/Linux – måste man konstatera att kommissionen hittills inte har lagt fram något förslag i den riktningen.

4.3 Detta hämmar utvecklingen när det gäller överföring av data och tjänster över gränserna på EU:s inre marknad. "Creative Commons" och "public domain" utgör nya globala territorier som skapats av digitaliseringen och de sammankopplade nätverken medan splittringen på det rättsliga området orsakar hinder och problem för den gränsöverskridande handeln.

4.4 Upphovsrätten bör göra det möjligt att frigöra internets enorma potential för såväl upphovsmännen som användarna, inte begränsa och hämma möjligheterna. EU:s lagstiftning bör bidra till att undanröja så många som möjligt av hindren för gränsöverskridande utbyten i fråga om minoritetsspråken inom EU och ge tillgång till tjänster och verk.

4.5 I stället för att frukta utvecklingen borde rättighetsinnehavarna utnyttja möjligheterna. Fri betyder inte nödvändigtvis gratis. Öppen programvara möjliggör t.ex. en annorlunda affärsmodell som bygger på tjänster och skapar sysselsättning, till skillnad från vissa nuvarande metoder, som prioriterar ägarens ersättning och rättsliga skydd.

4.6 EESK vill än en gång uppmantra kommissionen att genomföra studier och ingående undersökningar om affärsmodeller som bygger på fria licenser, om deras nuvarande och potentiella ekonomiska betydelse, om de inkomster och sysselsättningstillfällen som de skulle kunna skapa på olika områden, samt om eventuella rättsliga förslag som skulle vara relevanta om man vill främja dem och se till att de kan utnyttjas.

4.7 Erfarenheterna av t.ex. publicering online av vetenskapliga publikationer, forskningsrapporter finansierade med offentliga subventioner, universitetskurser – för att kompensera för de orimligt höga kostnaderna för högre utbildning i vissa medlemsstater (t.ex. alla MIT-kurser) – förtjänar stor uppmärksamhet och bör granskas med avseende på möjligheterna att tillämpa denna metod i EU (MOOC). I det perspektivet blir högre utbildning och kultur kollektiva nyttigheter som bidrar till förverkligandet av ett kunskapsbaserat samhälle, en utveckling som vi välkomnar i EU.

4.8 Produktionssättet ändras, och de immateriella varor och tjänster som distribueras via sammankopplade nätverk innebär nya framtidsutsikter för den ekonomiska utvecklingen, skapandet av arbetstillfällen och innovativa företag. Konsumtionssätten har börjat förändras och dessa nya sätt slår igenom snabbt. Men man måste vara medveten om att en europeisk inre marknad trots detta ännu inte existerar för dagens leverantörer av immateriella tjänster. Detta beror främst på att preferenser och kulturell praxis skiljer sig åt i olika medlemsstater, på vilket språk som konsumenterna talar och på fragmenteringen av upphovsrätten, som inte underlättar utvecklingen av den europeiska marknaden eller skapandet av gränsöverskridande eller t.o.m. europeiska licenser.

4.9 EESK förordar inrättandet av en rättslig ram som främjar såväl skapandet av upphovsrättsligt skyddade verk som nya licensieringsformer och nya affärsmodeller på inre marknaden samtidigt som man bevarar upphovsmäns avtalsfrihet och rätt att fullt ut njuta frukten av sitt arbete. Dessa nya modeller kan utvecklas parallellt med modellerna i WIPO:s fördrag. Denna fråga bör ingå som en del i den digitala agenda som kommissionen aviserade i maj 2015 och i planen för moderniseringen av upphovsrätten.

⁽⁴⁾ EUT C 324, 30.12.2006, s. 8.

4.10 Undantagen utgör ytterligare ett hinder. EESK uppmanar medlemsstaterna att så snart som möjligt ratificera Marrakechfördraget som fastställer ett undantag för personer med nedsatt syn eller blindhet. EU har undertecknat fördraget, men medlemsstaterna måste ratificera det individuellt för att det ska träda i kraft. EESK rekommenderar kommissionen att följa Europaparlamentets yttrande av den 9 juli 2015 och att uppmuntra medlemsstaterna att snarast ratificera detta viktiga fördrag, som det var mycket svårt att förhandla fram mot bakgrund av vissa aktörers konservativa inställning. Kommittén uppmanar Europeiska rådet att göra sitt yttersta för att påskynda ratificeringsprocessen.

4.11 Man bör också se till att fler verk blir tillgängliga för blinda och synskadade – i dagsläget är 95 % av alla böcker inte tillgängliga för dem.

4.12 Andra undantag kopplade till digitalisering och nätverk bör beaktas, i synnerhet vad gäller offentlig forskning, digitalisering av verk som är allmän egendom eller som är anonyma och som finns på universitetsbibliotek och offentliga bibliotek, utlåning av e-böcker och ljud- och videomedier, med hänsyn till den snabba framväxten av e-bokläsare och de många nya medierna. Samtidigt bör man notera att vissa tekniska branscher försöker att på nytt skydda sådant som redan är allmän egendom och på så sätt begränsar tillgången till det i affärsstrategiska syften.

4.13 Zonindelningen är också ett hinder för spridningen av verk. Den påverkar alla potentiella användare, men särskilt de många språkliga minoriteter i EU som uppstått som en följd av skillnader mellan den politiska och den språkliga kartan i Europa, som är ett historiskt arv och resultatet av krigen under 1800- och 1900-talen. Den ökande populistiska och nationalistiska retoriken ger frågan en politisk dimension som kräver en snabb lösning på problemet. Den europeiska stadgan om regionala språk men har ratificerats av många stater, men den kulturella inverkan av t.ex. tv-sändningar på regionala språk har hämmats kraftigt av de nuvarande hindren.

4.14 EESK anser att Europas kulturella mångfald utgör kärnan i den europeiska identiteten och att den bör uppmuntras och främjas i medlemsstaterna.

4.15 EESK anser att dessa frågor är prioriterade, och uppmanar kommissionen att beakta kommitténs förslag, som är förenliga med internationella fördrag om upphovsrätt och kan öppna nya möjligheter att fullborda EU:s digitala inre marknad.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Betydande förändringar kommer att behövas inom en mycket snar framtid, om man ser till den agenda med 16 initiativ som offentliggjordes i maj 2015 och de föregående allmänna kommentarerna med förslag om ett stort initiativ för att främja kollektiva nyttigheter, driftskompatibilitet och gränsöverskridande förbindelser samt fria licenser. I sina yttranden om digitala avtalsrättigheter (INT/775) och om delningsekonomi och självreglering (INT/779) konstaterade EESK att upphovsrätten var viktig för att fastställa rättigheterna hos parter som tillhandahåller digitala avtal och deltar i delningsekonomi.

5.2 EESK noterar med intresse att kommissionen klargör att upphovsrätten i EU måste anpassas, så att alla marknadsaktörer och medborgare kan dra nytta av potentialen i den nya rättsliga miljön och att en mer europeisk ram behövs för att övervinna fragmentering och slitningar på en välfungerande inre marknad. EESK ställer sig bakom detta mål, men konstaterar att regeringarna försvarar territorialiteten som enda sätt att finansiera verksamheten. Det finns andra sätt som bör utforskas, och inga dörrar får stängas innan man åtminstone har studerat alternativen objektivt.

5.3 Underlåtenhet att agera och motstånd mot förändringar i fråga om upphovsrätten kan inte vara ett lämpligt svar på de snabba tekniska förändringarna och de innovativa tjänster och distributionssätt som har uppstått och utvecklats som en nödvändig följd av utvecklingen av internet, nätverk och bredbandsuppkoppling. Kommittén ställer sig bakom kommissionens åsikt att det vid behov krävs en "anpassning av upphovsrättsbestämmelserna till den tekniska verkligheten, så att bestämmelserna fortsätter att vara anpassade till målen".

5.4 När det gäller undantag som är nära förbundna med utbildning, forskning och tillgång till kunskap finns det stora skillnader, och de kan bli ännu större i framtiden. Det kan gälla enkel användning för att t.ex. exemplifiera eller illustrera en företeelse till att i praktiken (om än inte i lagstiftningen) tillhandahålla böcker eller kurser utan begränsning i utbildningssyfte.

5.5 I Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG⁽⁵⁾ om upphovsrätt finns en förteckning över undantag. Hur dessa undantag genomförs och utvecklas bör diskuteras enligt den praxis som tillämpas inom deltagardemokratin, så att individuella och kollektiva åsikter kommer fram och man får en enhetlig och konsekvent europeisk lagstiftning om undantag, som bör vara väl specificerade och definierade för vara lättare att tillämpa. EESK instämmer i kommissionens åsikt att undantag när det gäller utbildning, vetenskaplig forskning och kunskapsutbyte bör prioriteras. Samtidigt bör man granska andra kollektiva nyttigheter inför framtiden.

5.6 EESK anser att det är möjligt och önskvärt att skapa enighet inom EU när det gäller privatkopiering. Kommittén kommer i detta avseende att stödja kommissionen åtgärder, som bör vidtas så snart som möjligt, eftersom nationella skillnader utgör ett betydande hinder för den inre marknaden för elektroniska varor, samtidigt som nya medier har dykt upp. Enhetlighet är av största vikt för den fria rörligheten för varor som innehåller sådana medier. Fördelningen av intäkter från avgifter på medierna bör ske med hänsyn till att de flesta av dessa medier inte till sin natur är avsedda för kopiering av verk som skyddas av upphovsrätt. En betydande andel av intäkterna från avgiften för privatkopiering bör därför rimligtvis gå till t.ex. finansiering av skapande verksamhet och främjande av kulturell mångfald, såsom redan är fallet i vissa stater, samt till allmännyttiga ändamål inom utbildning och forskning.

5.7 Principen om neutralitet bör även fortsättningsvis vara en naturlig del av internet så att man kan garantera strikt likabehandling av konsumenterna, oberoende av deras ekonomiska styrka. Nätneutraliteten är en grundläggande princip för internet som säkerställer att teleoperatörerna enbart är informationsöverförare och inte behandlar användarnas kommunikation olika. Denna princip ger alla användare möjlighet att få tillträde till hela nätet, oavsett deras resurser. Denna definition av nätneutralitet, och det uttalade skyddet av den, bör tydligt anges i EU-lagstiftningen.

5.8 En del i kampen mot missbruk av upphovsrätten bör vara att eliminera och att bestraffa överträdelser i kommersiell skala, som berövar upphovsmännen en stor del av deras inkomster. Kommittén har redan ett flertal gånger uttalat sig om problemen i samband med kampen mot förfalskning av varor och alla typer av intrång i upphovsrätten och närstående rättigheter. Vi hänvisar därför till tidigare yttranden, som fortfarande är helt relevanta⁽⁶⁾.

5.9 Upphovsrätt är ett viktigt instrument för att garantera skydd till upphovsmän och deltagare i spridningen av verk och framföranden i sammankopplade digitala nät. Upphovsrätten måste utvecklas och anpassas till de mycket snabba tekniska förändringarna och innovationerna i fråga om distribution och tjänster. Denna modernisering bör ske på ett sätt som säkerställer skapande och utövande konstnärers rättigheter, en skälig ersättning för deras kreativa insats och del i den kommersiella framgången för verken, en hög skyddsnivå och finansiering av verken. Man bör framför allt se över den rättsliga ställningen hos plattformar för onlinetjänster när det handlar om upphovsrätten. Även om det i dag är det främsta sättet för användarna att få tillgång till innehåll online påstår sig tjänsteplattformarna vara rena tekniska mellanhänder och vägrar på så sätt att ersätta upphovsmännen till innehållet. Denna situation undergräver marknads effektivitet, snedvrider konkurrensen och sänker det övergripande värdet på det kulturella innehåll som finns online.

5.10 Om inte denna anpassning till internets globala natur, till bredbandsuppkoppling och till konsumenternas nya förväntningar sker, riskerar man att underminera en rätt som gynnar immateriella verk och deras spridning. Man måste dock acceptera undantag som motiveras av rättigheterna hos andra berörda parter med sociala behov i förändring, t.ex. personer med funktionsnedsättning, studenter eller offentliga bibliotek. En fortsatt utveckling och "europeisering" av upphovsrätten och närstående rättigheter behövs i medlemsstaterna, som är de aktörer som i första hand kan göra de rättsliga förändringar som kommer.

⁽⁵⁾ EUT L 167, 22.6.2001, s. 10.

⁽⁶⁾ EUT C 230, 14.7.2015, s. 72; EUT C 44, 15.2.2013, s. 104; EUT C 68, 6.3.2012, s. 28; EUT C 376, 22.12.2011, s. 66; EUT C 376, 22.12.2011, s. 62; EUT C 18, 19.1.2011, s. 105; EUT C 228, 22.9.2009, s. 52; EUT C 306, 16.12.2009, s. 7; EUT C 182, 4.8.2009, s. 36; EUT C 318, 29.10.2011, s. 32; EUT C 324, 30.12.2006, s. 8; EUT C 324, 30.12.2006, s. 7; EUT C 256, 27.10.2007, s. 3; EUT C 32, 5.2.2004, s. 15.

5.11 EESK anser att en förordning är det bästa instrumentet för att bygga den digitala inre marknaden eftersom skillnaderna mellan de nationella lagarna tydligt medför en nästan total blockering av en inre marknad. Här krävs en dialog mellan alla berörda parter utan åtskillnad, inbegripet företrädare för programvarulicenser och fritt innehåll samt de nya tjänster och verksamhetsmodeller som de medför. Analysen av hindren för gränsöverskridande licensiering och de olika sätten att övervinna dessa hinder bör också fördjupas.

5.12 Styrkan i olika särintressen och fördomar i fråga om upphovsrätt innebär att det kanske inte går att komma framåt annat än med små steg, på grundval av en rigorös utvärdering och proportionerliga svar, men allt måste göras för att upphovsrätten verkligen ska komma in i kunskaps- och informationssamhället. Detta är det enda sättet att föra Europa ut ur lågkonjunkturen och krisen, som äventyrar själva grunden för den europeiska idén. Allmänintresset bör få segra över ett fåtal särintressen i en dynamisk social marknadsekonomi.

Bryssel den 27 april 2016.

Georges DASSIS
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
